

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula III. Potius est instrumentum, quod ad plura utile est quam quod ad pauciora

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA II.

Optimum est instrumentum, quod non multis usibus, sed uni inservit.

REGULA III.

Potius est instrumentum, quod ad plura utile est, quam quod ad pauciora.

I. Desumpta prior est ex *I. Pol. c. II.* ubi docet Aristoteles, foeminam & servum naturam esse distincta, eaque de causa notat morem barbarorum, qui mulieres loco servorum habebant.

II. Argumentum ejus hoc est: *Femina est natura est generatio sobolis.* Vel: *Femina est natura procreatorum liberorum instrumentum.* E. ad opera servilia non nisi praeter naturam abjicitur. Quam consequentiam probat, quia nihil naturae sacrae, quale fabri ferrarii Delphicum gladium ex inopia, (ut vertunt Ludovicus, Cœf. Rhodiginus, & Giphanius; alii: ob paupertatem, Lambinus parca, tenuiter, anguste) sed unum ad unum. Sic enim optime perficiuntur singula organa non pluribus operibus; sed uni deservientia. Græca hæc sunt: *Φύσις μὲν ἐν διαίρεισιν τῶν ἡλῶ καὶ τῶν δέλων. εἰδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τὰ αὐτῶν, οἷον χαλκὸς τοπι δελφικὴν μάχαιραν πενιχρῶς, ἀλλ' ἐν πρὸς ἕν. ἔτω γὰρ ἀνδρῶν τοιτο κάλλιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἐνὶ δελεῶν.*

III.

III. Nomen *δελφικὴν* in omnibus Latinis exemplaribus reperitur, sed in quibusdam Grecis non legitur. Quibus autem usibus destinatus, & quali formâ fuerit gladius Delphicus, de eô nihil certi apud Autores occurrit.

IV. Erasmus in *Adagiis* scribit, ad eum modum fuisse fabrefactum, ut eodem simul & facras mactarent victimas, & fontes afficerent supplicio. Sed conjectura hæc Antonio Montecatino non est ad palatum, quòd quilibet gladius, non solum Delphicus, utrumque proficit, neque varietur usus in accidentibus, sicquidem idem opus, ferire animal vel punctum vel casum. Idem instrumentum posse esse, cadendis victimis & plectendis fontibus, nemo negaverit. At prorsus idem opus esse, punctum & casum ferire, & quodcunque organum uni aptum est, alteri quoque perinde esse accommodatum, quis asserat?

V. Quicquid sit, de eô non est dubium, fuisse istum gladium pluribus & diversis usibus factum instrumentum, vel propter ferri copiam, ut Giphanio placet, vel ad succurrendum aegestati pauperum non habentium, unde plura sibi instrumenta comparent, ut Thomæ & Michaëli Piccarto placet. Hujusmodi quid etiam fuit *obeliscolychnium*, cujus mentionem facit Aristoteles IV. de an. part. c. VI. & IV. Pol. c. XV.

VI. Sed cum priori Regula, illisque quæ s.

II.

D
II. allata f
pauca, qua
leni, præcip
autem de us
membra an
singula, sed
ita linguæ u
mone, in di
dendo & de
part. anima
de mot. mes
fert. c. II. &
Guttur siye
causa est, se
VII. de usu
pro naribus
XVI. & XV
VII. Se
fronte alter
sumta est, p
facit, quo
potest Nat
duobus.

IIIX. TH
optimè sien
non deseru
hoc est inte
mentum in
bus idem si

II. allata sunt, pugnare primò videntur non pauca, quæ leguntur in libris Aristotelis & Galeni, præcipuè iis, quos ille *de part. animal.* hic autem *de usu part.* conscripsit, esse nimirum membra animalium, quorum singulorum non singula, sed multa & diversa sint munia & usus. Ita linguæ usus est in formandâ voce sive sermone, in dijudicandis saporibus, ut & in mandendo & deglutiendo, *II. de animat. 88. & de part. animal. Lib. II. c. XXVII.* apud Galenum *de mot. misc. Lib. I. c. III. de vocal. instrum. differt. c. II. & de usu part. Lib. XI. c. IV. & XI.* Guttur sive aspera arteria non solum respirandi causa est, sed etiam vocis, *III. de part. an. c. III. & VII. de usu part. c. VI.* Proboscis elephantis & pro naribus est, & pro manu, *II. de part. an. c. XVI. & XVII. de usu part. c. I.*

VII. Secundò cum primâ Regulâ adversâ fronte alteram, quæ ex *I. post. t. 161. & 171.* desumpta est, pugnare, nemo non judicaverit. Quò facit, quod Averrões *Lib. XII. t. 45.* ait: *quod potest Natura facere unò instrumento, non facit duobus.*

II. Thomas rem expedit hisce verbis: *Sic optimè sient omnia, quando unum instrumentum non deservit multis operibus, sed uni tantum; sed hoc est intelligendum, quando accederet impedimentum in utròq; vel alterò duorum operũ, quibus idem instrumentum attribueretur, ut puta,*
si o-

si oporteret utrumque opus frequenter simul
 erceri. Si autem per vices diversa opera ex-
 cerentur, nullum impedimentum sequitur, si-
 mirum unum instrumentum pluribus operibus
 commodetur. Ab hac enodatione non disce-
 Petrus Victorius.

IX. Eadem est Donati Acciajoli, nisi que-
 hic ejusdem temporis, quo diversorum opera-
 peractio impediatur, mentionem non facit.
 Dicitur potest, inquit, unum non ordinari ad plu-
 intelligendum esse de iis, que se invicem impedi-
 unt. Sed gustus, et locutio, non se impediunt. Minus
 ergo non erit absurdum, quod lingua ordinari
 ad plura.

X. Aliâ expositione quoque utitur Accia-
 jus, nempe destinasse naturam unumquodque
 instrumentorum uni operi primum & principa-
 ter, secundo loco etiam ad alia, quod Aristoteles
 vocat abusum. Sic linguam datam esse hominibus
 multis que aliis animalibus primo ad saporibus percipi-
 endos, exinde vero ad vocem explanandam.

XI. Monrecatinus duas affert responsiones
 quarum prima hæc est: Conciliantur tamē hæc
 ea, quæ scribuntur ab Aristotele in eodem V. loco
 de part. ubi, licet, inquit, duobus instrumentis
 duo opera, nec aliud impeditur, nihil tale Natura
 facere solet, quale per inopiam ars araria
 beliscolychninum: attamen si id fieri non possit,
 eodem ad plura opera abutitur. Responsio

hoc præceptum erit huiusmodi: si potest natura
 facere atq; uti factis ad singula opera instru-
 menti singulis, facit & utitur: si non potest, fa-
 cit & utitur eodæm ad multa, vel potius abuti-
 tur ad reliqua, quam ad unum tantum utatur.
 Non posse autem facere & uti singulis instrumen-
 tis ad singula opera natura dicitur; si aut inter
 se plura illa instrumenta, aut alii rei officereat.
 Inter se officerent vel ex loci angustia, si forent
 nimis propinqua; vel ex contrariis constitutioni-
 bus, puta si alterum durum, alterum fragile, que
 occurrere sibi mutuo in suis muneribus obeundis
 oporteret. Officerent alii rei, id est, vel proxi-
 mo alicui instrumento, ob easdem causas ab angu-
 stis, constitutionibus contrariis ductas, vel id-
 est illi rei, cujus sunt instrumenta, si onus ipsi, aut
 impedimentum ad officia celsiora allatura essent.
 Hec ex Aristotele.

X. Alteram subiicit explanationi Acciditio-
 nis X. a nobis adductæ seqq. verbis: Pleasibili-
 us fortasse responderetur: verum esse, quod hic
 affirmat Philosophus, uni operi, semper unum a
 natura instrumentum destinari; si de ejusmodi in-
 strumentis loqueremur, cujusmodi erat gladius
 Delphicus, nimirum que diversis partibus sui ad
 diversis operibus inferrentur: sic enim ad singula es-
 sent unus idonea ex adjectione inutilium par-
 tium: at si talia fuerint, ut eoræ simul ad unum
 quodque eorum operum, in quæ diriguntur, usum

habeant, optimè naturam unò ad multa uti.

XIII. Atque hæc sunt, quæ ad conciliandâ ea, quæ §. VI. objecta sunt, cum Regulâ & in quæ §. II. comprehenduntur, Interpretes attulerunt, Nam qui in explicandâ Regula primâ alteram tanquàm ei oppositam adduxerit, de quæ concordia inter illas efficiendâ sollicitus fuerit, neminem me videre memini.

XIV. Aristoteles *I. Post. I.* ad demonstrandum, demonstrationem universalem esse potior rem particulari, inter alia *t. 168. & 170.* hoc notatur argumentò: *Illâ demonstratio est præstantior, quâ plura cognoscimus, eâ, quâ pauciores. At demonstratione universali plura cognoscimus, quàm particulari. E.* Ex majori propositione universalis effectum de instrumentò videtur posse formari. Si enim demonstratio, quæ ad plura cognoscenda utilis est, potior est, quidni omnè aliud etiàm instrumentum præferendum fuerit, quod ad plura utile? *lib. 1. cap. 2.*

XV. Potest autem bifariam fieri, ut aliquod instrumentum pluribus rebus aptum sit, quàm aliud: primò, ut præstet cum ipsum usum, quem aliud exhibet, & insuper alium: quo modo comparata est demonstratio universalis. Quia enim ea infert conclusionem universalem, id est idonea etiàm est colligendi particularem, quæ sub universali continetur. At particularis demonstratio tantùm particularem conclusio-

nem

nem efficit
illa instrum
dijudicand
dis verbis;
Propositio
partim ex
quæ paulò
posteriori
veritatis, c
operation
sum tis alt
rum nume
sit, fieri no
bonum ali
psò teorin
XVI. A
inter hanc
IIX, & ses
puè videtur

In

I. Trin
zum, & re
res. Thor
Instrumen
dam, nisi

nem efficit. Secundò, ut planè diversa sint, quæ illa instrumenta efficiunt: quâ ratione lingua & dijudicandis saporibus destinata est, & formandis verbis; auris autem uni, auditioni dedita. Propositio ista priorem sensum refert, quod partim ex cit. Aristotelis textibus, partim ex illis, quæ paulò antè à nobis dicta sunt, patet. In posteriori certè non necessaria & perpetuæ est veritatis, cùm contingat, unicam alicujus rei operationem præstare pluribus etiam simul sumtis alterius, nisi scilicet ipsa quoque ex earum numero sit. Si enim ex earum numero sit, fieri non potest, ut iis præcellat: omne enim bonum aliò connumeratò præstabilius est seipsò seorsim sumtò, *I. Ethic. ad Nicom. cap. VII.*

XVI. Ad tollendam autem discrepantiam, inter hanc Regulam & priorem ex recensitis §. *II. X. & seqq.* expositionibus commoda præcipuè videtur ultima.

REGULA IV.

Instrumentum non movet, nisi motum.

I. Tritum est communi sermone enunciatum, & reperitur apud magni nominis Scriptores. Thomas II. *contra gent. c. XXI. ad 4.* ait: *Instrumentum nunquam adhiberi ad causandum, nisi per viam motus.* Nam de ratione in-

L L a

str.